

Hög tid att uppdatera läromedlen

I en tid där internet i allmänhet och sociala medier i synnerhet erbjuder ett sammelsurium av fakta och faktoider, vetenskap och pseudovetenskap, välbelegda teorier och konspirationsteorier, anses läromedlen vara en garant för sanning och objektivitet. Läroboksförfattarna har lagt ner stor möda på att böckerna ska spegla innehållet i kurs- och ämnesplanerna och dess centrala moment. Lärare använder därför ofta dessa som ryggraden i undervisningen. Eleverna läser texterna som läxor och memorerar dem inför prov, och åtminstone fragment av innehållet blir en del av ungdomarnas världsuppfattning när de en gång lämnar skolans värld.

Därför är läromedel viktiga. Även om det yttersta ansvaret för läromedlens innehåll vilar på Skolverkets tjänstemän (och indirekt verkets sakkunniga i universitetsvärlden) som författar läroplanerna, så bär läromedelsförfattare och läromedelsförlag ett stort ansvar för att såväl faktauval och teorier är sakliga, objektiva och förmedlar en så rätt bild av verkligheten som möjligt.

Det gäller inte minst områden som tangerar existentiella frågor, eftersom läroplanen tydligt säger att den svenska skolan skall vara icke-konfessionell: *"Alla föräldrar ska med samma förtroende kunna skicka sina barn till skolan, förvissade om att barnen inte blir ensidigt påverkade till förmån för den ena eller andra åskådningen."*¹ Även om just denna formulering bara finns med i grundskolans läroplan, så

kvarstår dess kärna om en saklig, allsidig och icke-konfessionell undervisning även i gymnasiets läroplan.

ÄVEN LÄROMEDEL BEHÖVER LÄSAS MED KRITISKA ÖGON

En av de färdigheter som elever och studenter i alla åldrar ska tränas i är ett kritiskt förhållningssätt. Det gäller naturligtvis med tanke på det som sagts inledningsvis, men det måste naturligtvis även omfatta läromedlen som sådana, inklusive läroböckernas innehåll. För hur vet man att läromedelsförfattarna har tillräckliga kunskaper och erfarenheter för att kunna återge forskningsläget inom olika områden på ett rättvisande

sätt, och hur vet man att de är strikt objektiva och inte låter sina egna förutfattade meningar skina igenom på och mellan raderna? Ja varför vill man skriva ett läromedel? Har man underliggande ambitioner av politisk eller annan ideologisk art förutom att vilja ge en balanserad överblick av sitt ämne? Det vet vi inte, och därför är det viktigt att granska även läromedel, gärna utifrån olika aspekter.

PROBLEMET MED ENSIDIGA OCH FÖRÅLDRADE LÄROBÖCKER

En granskning av ett par moderna läromedel i biologi och naturkunskap som gjorts nyligen² visar att de speglar den konsensus som råder bland en majori-

PXHERE

tet av forskare inom universitetsvärlden om att evolutionen är ett faktum. Men det görs utan att göra någon åtskillnad mellan vad som är observationellt och empiriskt välbelagt (mikroevolution) och vad som är ett hypotetiskt historiskt scenario med subjektiv och fragmentarisk förankring i evidensen (makroevolution). Och lärobokframställningarna återger slaviskt den "ortodoxa" nydarwinistiska synen på evolution som idag är hett omdebatterad bland evolutionsbiologer, någonting som länge undanhållits den breda allmänheten. Eftersom lärobokframställningen av evolutionsteorin görs som om tiden stått stilla blir konsekvensen att dagens läromedel förmedlar en

ensidig, föråldrad och förenklad bild av evolutionen.

Hur mycket skolundervisningen om evolutionen i praktiken skiljer sig från situationen inom aktuell forskning går inte att svara på, eftersom det är upp till varje lärare att utforma den inom de ramar som läroplanen tillåter. Men sett till läromedlens framställning och till kunskapsnivån hos de statliga instanser (Skolinspektionen och Skolverket) som ansvarar för skolverksamheten är det fara värt att skillnaden ofta är betydande.

DITT UPPDRAG - UNDERSÖKNINGSTIPS

När läromedlen ger en förlegad och bristfällig bild av ett förhållande är det din uppgift som lärare att balansera upp det – gärna tillsammans med dina elever. Det här temanumret av Genesis ger dig möjlighet att komplettera och uppdatera läroboksversionen av evolutionsteorin. Låt eleverna få veta varför evolutionsbiologerna är kritiska till denna, vad de nya evolutionära teorierna förklarar och vad de inte förklarar. Betona att den här kritiken av modern evolutionsteori kommer från evolutionsbiologerna själva.

En anledning till att det sistnämnda är viktigt är att tjänstemännen på Skolinspektionen och Skolverket, trots att de blivit informerade om saken, fortfarande lever i föreställningen att det bara är kreationister och anhängare av Intelligent design-rörelsen som riktar kritik mot nydarwinismen. Det har framkommit av den pågående rättsliga processen med Ekebyholmsskolan i

Norrtälje kommun (se artikeln om Ekebyholmsskolan på sidan 78 och not 8 på sidan 64).

En annan resurs som vi varmt rekommenderar är boken *Guds Värld* – en ämnesövergripande lärobok för åldrarna 13-16 år av norrmannen Andreas Aarikstad. Boken syftar till att förmedla en kristen världsbild och en helhetssyn på ursprungsfrågorna, tron och samhället. Boken som idag används som läromedel på kristna skolor i Norge är nyöversatt till svenska och kommer ut i dagarna på Timoteus förlag. Håll utkik. I Sverige kommer den även att lämpa sig utmärkt för konfirmationsundervisning!

Vi vill också påminna om den nämnda läromedelsbevakningen (se not 2 nedan). Där granskas ett par vanliga läromedel för gymnasiet, en lärobok i biologi och en i naturkunskap med avseende på hur evolutionen framställs. Granskningen visar att kritiken i den här artikeln är befogad. Lycka till!

NOTER

1. Läroplan för Grundskolan/1 Skolans värdegrund och uppdrag/Saklighet och allsidighet.
2. Granskningen har genomförts på uppdrag av SEA (Svenska Evangeliska Alliansen) som är en allkristen allians, vilket gör att man har att balansera olika kristna synsätt på skapelsefrågan, det vill säga både biblisk kreationism och teistisk evolutionism. Läromedelsgranskningen (se länk nedan) sker därför utifrån båda dessa perspektiv, dels av föreningen Genesis ordförande och dels av Sebastian Ibstedt som är kristen evolutionist. (<https://vetenskapochtro.se/tveksamheter-i-svenska-laromedel/> eller: krympu.nu/2T9)